

„Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021-2027“ Keskonnasõbralikud praktikad ja mahepõllumajandus töögrupi I kohtumise memo

I kohtumine toimus 10. detsembril 2019 Maaeluministeriumis (Lai tn 39 // Lai tn 41, Tallinn)
suures saalis kell 10.00-16.00

Osalejad

Kohtumisest võtsid osa:

Eesti Keskonnaühenduste Koda, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eestimaa Talupidajate Keskliit, Aiandusliit, Põllumajandusamet, Eesti Maaülikool, Tartu Ülikool, Eesti Taimekasvatuse Instituut, PRIA, Põllumajandusuuringute Keskus, Eesti Ornitoloogiaühing, Keskkonnaministerium, Keskkonnaamet, Eesti Mesinduse Koostöökogu, Mahepõllumajanduse Koostöökogu, Maaelu Edendamise Sihtasutus, Pärandkoosluste Kaitse Ühing, Eesti Lihaveisekasvatavate Selts, Eesti Noortalunikud, Valgamaa Põllumeeste Liit, ELLE OÜ, Wiru Vili TÜ, Maaeluministerium.

Taust

Maaeluministerium on alustanud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 koostamisega. Strateegiakava koostamise eesmärk on parandada põllumajandustootmise, toiduainete tootmise ja maapiirkondade säästvat arengut.

Euroopa Komisjon esitas 1. juunil 2018 seadusandlikud ettepanekud 2020. aasta järgse ÜPP kohta. Ettepanekute eesmärgiks on tagada, et ÜPP vastaks paremini praegustele ja tulevastele väljakutsetele, toetades samal ajal jätkuvalt Euroopa Liidu põllumajandustootjaid jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise põllumajandussektori kujundamisel. ÜPP rakendamiseks perioodil 2021–2027 tuleb igal liikmesriigil koostada ÜPP strateegiakava, mis hakkab hõlmama nii põllumajanduse otsetoetusi, seni maaelu arengukavade alusel rakendatud maaelu arengu toetusi kui ka põllumajanduse ühise turukorralduse teatud sektoripõhiseid programme.

Arengukava koostamist puudutav info ja toimunud töögruppide materjalid asuvad Maaeluministeriumi kodulehel: <https://www.agri.ee/et/upp-strateegiakava-2021-2027>

Päevakava

10.00 – 10.30: kogunemine ja hommikukohv

10.30 – 12.00: töögrupi eesmärkide ja töökorralduse tutvustamine, uue perioodi ÜPP strateegiakava koostamise tutvustus ja hetkeseis, uue perioodi ÜPP roheline arhitektuur

12.00 – 12.45: lõuna

12.45 – 15.30: arutelu kolmes alagrupis koos roteerumisega

15.30 – 16.00: kokkuvõtte alatöögruppidest, lõpusõnad

Sissejuhatus, ettekanded

Töögrupi kohtumise juhatas sisse ja tutvustas ÜPP strateegiakava keskkonnasõbralike praktikate ja mahepõllumajanduse töögrupi juht Martti Mandel, kes andis ka ülevaate põllumajanduse ja

kalanduse valdkonna arengukavast aastani 2030 ja uue perioodi ÜPP strateegiakava koostamisest. Maakasutuspoliitika osakonna juhataja Katrin Rannik tutvustas uue perioodi rohelist arhitektuuri ja taimetervise osakonna juhataja Sigmar Suu rääkis mõtetest, mis täna mahepõllumajandust puudutavad.

Keskkonnasõbralike praktikate ja mahepõllumajanduse töögrupi eesmärgiks on tulevaseks programmiperioodiks välja töötada rakendatavad sekkumised ÜPP I samba ökokavadele ning II samba keskkonna- ja kliimameetmele, sh mahepõllumajandusele. Esimese kohtumise eesmärgiks oli saada tagasiside, milliste seni rakendatud praktikatega on keskkonnanäesmärke arvestades mõistlik jätkata ja millega ei peaks jätkama. Lisaks oodati ettepanekuid uute võimalike praktikate osas ja arvamusi, kas praktikaid võiks rakendada ÜPP I samba ökokavana või II samba keskkonna- ja kliimameetmena.

Arutelude tulemused

Sissejuhatavate ettekannete järel

Sissejuhatavate ettekannete lõpus tekkinud arutelu käigus esitati järgmisi ettepanekuid ja küsimusi:

Eesti Looduse Fondi esindaja tõi välja, et keskkonnasõbralike praktikate ja mahepõllumajanduse töögrupis olevad arutelud haakuvad palju tingimuslikkusega. Samuti on paljud nõuded seotud spetsiifilisemate töögruppidega (näiteks poollooduslike koosluste töögrupp) ja investeringutega. Seetõttu paluti edastada keskkonnasõbralike praktikate ja mahepõllumajanduse töögrupi liikmete ettepanekud sisendiks teistesse töögruppidesse, kui neid peaks tekkima. Lisaks küsiti, kas investeringute jaoks on eraldi töörühm.

Töögrupi juht kinnitas, et saame edastada ettepanekud teistesse töögruppidesse. Investeringute osa käsitletakse töögrupis „Põllumajanduse ja toiduainetööstuse konkurentsivõime“, mille üks alatöögrupp tegeleb keskkonnainvesteringutega (nt sõnnikuhoidlate katmine, sõnniku sisestuslaotus).

Toodi välja, et meetmete puhul tuleb töögrupis arutada, kas sekkumised on välja töötatud I samba ökokavadele või II samba keskkonna- ja kliimameetmele. Maaeluministeriumi poolt täiendati, et I samba ökokavade ja II samba keskkonna- ja kliimameetmete rakendamise puhul on oluline vaadata neid sambaid terviklikuna, et säiliks sammaste vahel tasakaal ning oleks võimalik täita II samba kohustus panustada 30% ulatuses keskkonna eesmärkidesse. Töögrupi esimesel kohtumisel peaks silmas pidama, kuhu erinevad praktikad liigitada võiksid, kuid olulisem on valida tegevused, millega me läheme edasi. Järgmistel koosolekutel saame hakata juba neid liigitama.

Keskkonnaministerium küsis täpsustavalt, millised on ökokavade all kriteeriumid, peale selle et toetus on ühe aastane. Kas ökokavas antakse toetust põllumajandustootjatele või ka muudele kasusaajatele?

Maaeluministeriumi poolt selgitati, et ökokavas antakse toetust tegelikele põllumajandustootjatele. Teatud toetusi makstakse ka füüsilisest isikust ettevõtjale, kes ei

klassifitseeru põllumajandustootjaks. Samuti võiks toetada MTÜ-sid, kui nende tegevus panustab keskkonnanäesmärkide täitmisesse.

Täpsustati edasist töökorraldust. Töögrupil on 5-6 kohtumist, mille tulemuseks on koostatud meetmelehed, mis esitatakse juhtkomisjonile. Uue perioodi kujundamisel võetakse arvesse seni toetuste all rakendatud praktikaid ning arvestatakse olemasoleva perioodi seire tulemustega, mis on väga oluline sisend. Kui erinevates töögruppides on piisavas koguses meetmelehti ette valmistatud, tuleb juhtkomisjon kokku ning otsustab, kas need kinnitatakse või mitte. Vajadusel saab töögrupi täienduste tegemiseks kokku kutsuda ka pärast juhtkomisjoni kohtumist. Samuti küsiti, kas kodulehel on olemas töögruppide materjalid?

Kinnitati, et arengukava koostamist puudutav info ja toimunud töögruppide materjalid asuvad Maaeluministeeriumi kodulehel. Antud töögrupi kohta on lisatud materjal "Võimalikud keskkonnasõbralikud praktikad programmperioodiks 2021–2027".

Küsi, kas ja kuidas töögrupi liikmed, kes teevad ettepaneku esitada mõni idee teise töögruppi, saavad tagasiside, mis nende pakutud ettepanekust teises töögrupis sai? Toodi välja, et oluline on saada teavet, kas pakutud idee jäi samaks või on moondunud. Vahel võib taustsüsteem muutuda selliselt, et olukord laheneb tootjaorganisatsiooni jaoks, kuid seda ei pruugi samamoodi mõista see, kellele ettepanek edastati.

Töögrupi juht kinnitas, et sõnastatud ettepanekud edastatakse ja anname endast parima, et info liiguks töögruppide vahel. Alati võivad töögruppide liikmed küsida üle, mis on ettepanekust saanud. Suuremad organisatsioonid on juhtkomisjonis esindatud, ka sealt on võimalik saada infot kujunenud otsuste kohta.

Vaadati üle dokumendis "Võimalikud keskkonnasõbralikud praktikad programmperioodiks 2021–2027" toodud nõuete nimekiri, mis olid saadetud eelnevalt töögrupi liikmetele. Maaeluministeeriumis oleme teinud esimese kaardistuse ja vaadanud, mida juba praegu erinevate meetmetega rakendatakse. Valdav osa nõuetest on tulnud keskkonnasõbraliku majandamise toetusest (edaspidi KSM) ja rohestamisest, lisaks mõned uued mõtted uuringutest ja Läänemere merekeskkonna kaitse komisjoni (HELCOM) ettepanekutest.

Keskkonnaministeerium tegi ettepaneku praktikaid arutades välja tuua viljavahelduse juures, mis võiks minna tingimuslikkuse alla, et tekiks hierarhia ning arusaam, et see ei ole eraldi meede, vaid läheb baasnõuete alla.

Maaeluministeeriumi poolt selgitati, et selle töögrupi all me võtame viljavaheldust kui praktikat. Baasnõuetesse ei saa panna sisse nii spetsiifilisi nõudeid nagu praegu kasutatakse KSM-is. Võrreldes teiste riikidega on viljavahelduse nõue sellisel tasemel üsna ambitsioonikas. Paljud sellise detailsusega ei kasuta.

Põllumajandusuuringute Keskus palus näidet, mida teised riigid mõtlevad viljavahelduse all? Maaeluministeeriumi toodi näide, kus viie aasta jooksul tuleb kasvatada kolme erinevat kultuuri. Meil on detailselt määratud, mitmendal aastal millist kultuuri kasvatada tohib. Selle nõude osas sooviks töögrupilt sisendit, kas seda peaks täiendama või kas see peaks üldse reguleeritud olema. Tingimuslikkusesse seda sellise detailsusega lisada ei saa.

Eesti Maaülikool tõi välja, et Euroopa Liidus on alates 2014. aastast üldine taimekaitse poliitika, mille üks reegel on viljavaheldus. Alates 2014. aastast peaks terves Euroopa Liidus olema see kohustuslik.

Maaeluministerium nõustub, et integreeritud taimekaitse on kindlasti baas, kuid keeruline on seda põhimõtet tõlgendada. See muudab võimaluse toetuskeeme maksta oluliselt ahtamaks. Euroopa Komisjon jälgib väga täpselt, et integreeritud taimekaitse nõuded ei oleks toetusega kinni makstavad ja perioodi 2014-2020 mitme nõude kohta ütles Euroopa Komisjon, et need olid integreeritud taimekaitse nõuded. Viljavaheldus on see, mida lubati praegusel perioodil rakendada. Integreeritud taimekaitse üks tõrjebini on viljavaheldus. Teises alatöörühmis on integreeritud taimekaitsest täpsemalt juttu, aga näeme, et see on seotud ka viljavahelduse ja sertifitseeritud seemne kasutamisega. Kõik mis on täiendav tingimuslikkusele, kõige selle alusel on võimalik ökokava või II samba keskkonnameede rakendada. Kui mingi nõue on tingimuslikkuses või regulatsioonis nii ammendavalt kaetud, siis võib selle koostatud praktikate nimekirjast välja jätta.

Tartu Ülikool küsis, kas mustkesa on täna KSM all toetatav? Maaeluministerium selgitas, et praeguse perioodi põllumajanduslike keskkonnatoetuste põhimõte oli, et kohustus peab olema viis aastat täpselt samal maal. Kui KSM-is oli toetusõiguslik maa ja mitmed nõuded sellised, et viljavaheldust tuli rakendada ettevõtte teatud maal ehk maal mis oli külvikorraga hõlmatud, siis raamid pidid olema samad igal aastal. Et mustkesa mitte keelata ja toetust vähendada, oli mustkesa toetusõigusliku maa hulgas. Et seda mitte ka propageerida, oli must kesa toetusõigusliku maa hulgas nullmääraga.

Maaülikool tegi ettepaneku muuta püüniskultuuride nimetus tõmbe-tõuke kultuurideks. Need kultuurid võivad kahjureid nii tõmmata kui ka neid peletada. Püüniskultuur on osa tõmbe-tõuke strateegiast.

Enne alatöörühmidesse jagunemist toodi välja, et praktikate väljatöötamisel peab ka mõtlema, mis läheb veeseaduse ja integreeritud taimekaitsest kaugemale. Alatöörühmade aruteludel võiks võimalike praktikate juures mõelda, kas ja kuidas see sobituks mahepõllumajanduse konteksti. Samuti anda alatöörühmides tagasiside, mis on mahepõllumajanduse nõuded, mida tuleb järgida. Kuna mitmed head nõuded on ka mahepõllumajanduses juba kohustuslikud, siis soovitati ka neid jagada.

Töörühmades esitatud ettepanekud

Koosolekul osalejad jagunesid töörühmadesse ning roteeruti nii, et kõik osalejad said anda sisendi kolme töörühma. Töörühmades vaadati detailsemalt erinevaid praktikaid. Eesmärgiks oli saada tagasiside milliste praktikatega peaks jätkama, milliseid praktikaid võiks lisada ning kas praktikaid rakendada keskkonnameetmena või ökokavana (peamine kriteerium meetme rakendamise pikkus).

Mulda, vee- ja õhukvaliteeti, kliimat ning elurikkust soodustavad kultuurid ja maaviljelus

Töörühmas käsitletud nõuded, esitatud ettepanekud ja küsimused.

1. Viljavaheldus või külvikord

Leiti, et nõue töötab hästi, kuid võiks asuda hierarhias pigem allpool, näiteks ökokavas. Tekkis küsimus, kuidas mõjutavad nõuet vahekultuurid ning leiti, nõudes endas võiks arvestada põhikultuuri. Pakuti välja, et väike kattuvus võiks olla lubatud seoses põllupiiride muutumisega. Nuutri tõttu võiks kaaluda külvikorras ristõieliste kasvatamise vahemiku pikendamist nelja – viie aastani.

2. Turvasmuldade ja uuena ka liivaste ehk tundlike muldade viimine rohumaa alla.

Pakuti välja, et lisaks rohumaaale võiks kaaluda ka otsekülvi kasutamist ning nõuet peaks laiendama ka mahepõllumajandusele.

3. Lämmastikku siduvate kultuuride (liblikõielised) kasvatamine.

Arvati, et soodustada tuleks mitmeaastaste liblikõieliste kasvatamist üheaastastele, kuna mitmeaastased annavad mulda enam orgaanilist ainet. Üldiselt on see lihtne ja elementaarne nõue, mida tootja peaks oma muldade viljakana hoidmiseks niigi täitma. Tuleb vaadata üle nõude kultuuride loetelu. Soosida tuleks liblikõielisi heintaimi, kuna seire näitab, et väheneb liblikõieliste rohumaaade arv. Liblikõieline võiks käia külvikorra kaudu põllult läbi. Turbaalale ristik ei sobi, mistõttu tuleb turvasmullad viia püsirohumaa alla.

4. Mustkesa mittetoetamine

Arvati, et mustkesas pidamine tähendab süsiniku kadu, mistõttu on see elementaarne nõue, mille eest ei peaks toetust maksma.

5. Talvine taimkate ehk püüdekultuur

Arvati, et 30% nõude täitmine võrdlemisi jõukohane, täiendava nõude täitmine vajab lisamotivatsiooni, st suuremat ühikumäära. Ideaalis võiks kogu maa olla sügistalvel katte all. Eesmärgiks eelkõige (hilissügisese) leostumise vältimine – pigem kevadeni vastupidav taimik (talvili või lühiajaline rohumaa). Kui seda kasutatakse ka vahekultuurina mullaorgaanika suurendamiseks, siis kevadine sissekünd/hävitamine võib tähendada (üldhävitava) herbitsiidi kasutamist, mistõttu võiks kaaluda glüfosaadi kasutamise keelu lisamist.

Arutati, kas nõude all lubada kõrretüüd ning kas see peaks olema osa tingimuslikkusest. Tingimuslikkuse nõuded talvise taimkatte osas ei tohiks olla rangemad kui veeseaduses.

Pakuti välja, et talvise taimkatte nõue võiks sisaldada kaks taset: (1) kõrretüü, talvili, lühiajaline rohumaa; (2) vahekultuur.

6. Vahekultuuride (sh püüdekultuurid) kasvatamine

Arvati, et praktika on oluline ja seda tuleb käsitleda. Vahekultuurid võiksid olla teatud kultuuride järel, nt talvili. See võiks olla eraldi toetatav või ühtses pakendis. Samas oleks nõudena keeruline täita, kuna sõltub väga ka konkreetsest aastast. Arutati, kas eelistada talvituvaid vahekultuure või mitte (või talvituv koos mittetalvituvaga). Lisaks arutati, kas kevadel jõuab sisse künda. Vajalik on herbitsiidi kasutamise keeld. Leidi, et sissekündmiseks pole väärtuslikku sertifitseeritud seemet mõtet kasutada. Vahekultuur võib olla ka suve lõpus, sügisel või kevadel

külvatav, kus järgmisel või külviaastal põhikultuuri saaki ei saa, mass küntakse sisse. Sealt ei tohi saaki/niidet võtta.

7. „Segaviljelus“, kultuuride mitmekesisus

Pakuti välja, et siin saaks rakendada erinevaid segaviljeluse võtteid, nt erinevate kultuuride koos või ribadena kasvatamine, allakülvide kasutamine jm. Ribades kasvatamine (haakeriistade laiuselt üks kultuur, nt 6 m ja 6 m) võiks olla täiendavalt toetatav. Samas tekib küsimus, et kuidas märkida põld taotlusele. Arutati, kas erineva kultuuriga riba on parem kui eri kultuuride segu. Liblikõieliste segu pole väga hea. Allakülvid võiks olla eraldi toetatavad. Praegu liblikõieliste protsent, talvine taimkate.

8. Tõmba-tõuka kultuuride kasvatamine

Eesmärk on põhikultuurilt kahjurite eemale meelitamine muu atraktiivsemale kultuurile, st kahjurid lähvad sellele munele-toituma, kus nad hävitatakse. Sel juhul pritsitakse ribad üle või on ribade parasiteerituse määr kõrge ja pritsida pole vaja. Küsimus jäi, kas püüniskultuur koos kahjuriga sisse künda. Eestis katsetatud suvirapsil hiilamardikate ohjamiseks. Samas on Eestis suvirapsi pinnad asendunud talirapsiga, kus hiilamardikas ei ole nii suur probleem ja seetõttu võib meetmena rakendades selle ulatus olla piiratud. Hernemähkuri eemale peletamine – pakuti, et ristõielistel ja kaunviljadel võiks olla see toetatav. Vajab lahendamist, kuidas kultuurid taotlusele märkida.

9. Topelt-veekaitsevöönd

Idee on minna kohustuslikust veekaitsevööndist samm edasi, laiendades vööndi laiust, kus ei kasutata taimekaitsevahendeid ja väetisi.

10. Ökoalade tava: ökokesa, lühikese raieringiga madalamets, lämmastikku siduvad kultuurid, maastikuelemendid.

Arvati, et lühiajalised pajuistandused põllumajandusmaad ei toeta, seal on elurikkus oluliselt väiksem. Samas võiks paju istutamist kaaluda ribana servaalas, näiteks kraavi servas. Hakke toetamine põllumaalt ei peaks olema eesmärk, see võiks jääda metsamaale.

11. Optimeeritud künnirežiim

Leiti, et kündi ette kirjutada on väga raske ning sügavkünni ja minimeeritud harimise toetamine on küsitav. Seetõttu tuleb see nimekirjast välja võtta ning praktikat suunata näiteks koolitustega.

Taimetoitainete ja taimekaitsevahendite kasutamise tõhustamine

1. Mullaproovide võtmise ja analüüsimise kohustus

Arvati, et see pikalt eksisteerinud nõue muutub ajas üha väärtuslikumaks. Proovide analüüs on kasulik eriti analüüsi tellijale, kuna jääb ajalugu. Samas peaks olema kättesaadav ka maa rendile võtjale. Samas leiti, et proovide analüüs täidab eesmärgi vaid juhul, kui see on seotud soovitusel - näiteks lupjamine, väetamisplaan.

2. Väetamisplaani koostamine ja selle järgimine

Otsistati jätta nimekirjast välja, kuna hetkel veeseadusest tulenevalt alates 50 ha puhul nagunii kohustus olemas. Kui nõuda väiksemal pinnal, siis ilmselt ei täidaks enam oma eesmärki.

3. Soodustada sõnniku laotamist sügise asemel kevadel ja suvel

Üldine seisukoht oli, et nõue jätta välja ning viia küsimus investeringute meetme töögruppi. Samuti võib tekkida probleem nõude kontrollitavusega.

4. Taimetoitainete bilansi koostamine taluvärava- või põllumõhisena

Nõude rakendamiseks tuleb selgitada optimaalsed bilansi vahemikud. Võiks olla põllumassiivi põhine ja/või külvikorra põhine. Peaksime arvestama ka põllumajandustootja toomissuunaga. Arvati, et võiks olla ka nõuandeteenusega seotud ja/või kohustuslik koolitus. Praegu rakendamine pole võimalik, kuna puudub kalkulaator.

5. Lämmastik- ja fosforväetiste koguste vähendamine majanduslikust optimumist allapoole

Tegu oleks uue nõudega. Pakuti, et alternatiivina võiks toetada tootjat, kes juba kasutab täppisviljeluse tehnoloogiat. Majanduslik optimum vajab defineerimist, sh kas ja mil viisil erineb agronoomilsest optimumist. Leiti, et kuna rakendamine ja kontroll on keeruline, siis võiks pigem nõude jätta välja.

6. Väetise ja sõnniku laotamise piiramine ohuteguriga aladele (nt üle ujutatav ala, kõrge fosforisisaldusega muld, erosioonitundlik ala)

Leiti, et nõuet on keeruline rakendada ja kontrollida. Kaldega aladel tulenevalt veeseadusest juba väetamine piiratud. Erosioonitundliku ala kaart olemas ning erosiooni takistamise nõue hetkel nõuetele vastavuse süsteemis HPK 5 all. Pakuti, et tuleks kaaluda leostumise käsitlemist talvise taimkatte kaudu.

7. Huumusbilansi koostamine muldade orgaanilise süsinikuvaru hindamiseks

Leiti, et nõue kindlasti vajalik ja peaks nimekirja jääma.

8. Täiendavate integreeritud taimekaitsevõtete rakendamine

Vajab selgitamist, mida loetakse täiendavaks.

9. Optimeeritud taimekaitsevahendite kasutus, eelistades madalama riskitasemega taimekaitsevahendeid ning kasutades tehnoloogiaid, mis suurendavad taimekaitsevahendite efektiivsust

Leiti, et oluline on kehtestada vastavad kriteeriumid. Koristuseelne närvutamine (desikandi kasutus) peaks olema keelatud. Arvati, et kaaluda võiks insektitsiidi kasutamise piirangut (näiteks teraviljal).

10. Puhverribade rajamine/tekitamine

Arutelus välja pakutud uus nõue, millega millega eristada mahetootja/keskkonnasõbralik tootja põld tavatootja põllust. Arvati, et vajab lahendamist küsimus, kellel peaks riba rajamise kohustus olema.

Elurikkus: rohumaad, maastikud ning põllulindude ja kasurite soodustamine

1. Maastikuelemendid

Leiti, et elementide puhul tuleks arvesse võtta erinevate piirkondade iseärasusi, nt. Lääne-ja Lõuna-Eestis on niigi mitmekesine maastik ja metsasemad alad võrreldes Kesk-Eesti piirkonnaga ning võimalusel rakendada toetust piirkondlikult maastikuelementide rajamiseks. Tõstatati küsimus, kas oleks võimalik skeemi lülitada maastikuindekseerimine. Arvati, et maastikuelementidena võiks määratleda ka tiike jt väikemärgalasid. Leiti, et kiviaedasid mitte toetada elementidena. Arvati, et oluline on säilitada olemasolevaid avatud kraave. Probleemina toodi välja väiksemad kui 0,3 ha eraldiseisvad põllud, mis on sel perioodil toetuskeemist välja jäänud, kuid mis on rikkad elurikkuse poolest. Nende puhul ei oleks isegi tarvidust elemente juurde tekitada. Küsimus oli, et kas neid lugeda maastikuelementideks või maksta nendele põldudele eraldi toetust. Ettepanekuna käidi välja, et maastikuelementide rajamise vajadus võiks olla alates 20 hektarist ehk võiks kehtestada teatud põldude/massiivide suurus millest alates. Samuti arvati, et mahe ja tavapõllu eristamiseks võiks tulla kõne alla elementide rajamine.

2. Rohumaaribade rajamine

Arvati, et ribad võiks olla ka põllu keskel ja vähemalt kuue meetri laiustena. Samas kõige olulisemad on põlluservad. Leiti, et hästi on töötanud siiani ka KSM laadne toetus, mis soodustab maanteede servas rohumaaribade rajamist. Samas arvati, et maanteeäärased alad nt kraavid on ei ole kõige paremad, kuna seal on „lõks sees“ ja ei täida eesmärki. Rohumaaribade olulisus eelkõige nende põldude ääres, mis piirnevad metsaga nõ üleminek metsaalale- seal mitmekesisus ja liigirikkus. Tekkis küsimus, kuidas arvestada rohumaaribad just teraviljapõldude puhul, mis ei ole „ruudukujulised“ vaid nagu „soolikad“. Arvati, et võiks kaaluda rohumaaribade rajamist, mis on suuremad kui veekaitsevööndis ette nähtud.

3. Rohumaad ja püsirohumaad (PüRM)

Leiti, et PüRM mõistesse võiks kaasata ka PLK alad, mis liigirikamad ja paremad. Toetada rohumaal karjatamist, rohumassi kasutamist ja lõpuks ka energia tootmist – teisisõnu erinevad toetusmäärad sõltuvalt tegevustest. PüRMi võiks kaasata ka nõ planeeritavad rohumaad - näiteks nelja aastane lühiajaline rohumaa, mida taotleja soovib niikuinii jätta PüRMiks. Leiti, et PüRM uuendamise keelamine on tervitatav, kuid ei tohi unustada loomakasvatajaid, kellel on uuendamine oluline sööda varumisel. Arvati, et võimalusel võiks kehtestada perioodi, millal uuendamist ei tohiks lubada (nt. PüRMst 5+ aastat ei tohiks uuendada). Ettepanekuna toodi välja PüRMde rajamine 20 öitsva taimeseguga ja nende toetamine. Arvati, et rohumaade hooldamine võiks olla nõ kolme etapiline ja vastavalt sellele ka toetus – esimene niide jaanipäeva, teine niide alates 1. juulist ja kolmas niide veelgi hilisem so alates 1. august. Karjatamist võiks soodustada läbi erinevate ühikumäärade kehtestamise (nt. hooldamisel üks hind, karjatamisel teine hind). Heinatee ja siloteo võrdluses võiks toetada heinategu. Riskina toodi välja, et PüRMide osakaalude suurendamine võib tekitada maa rendihindade tõusu. Viljelusmaa muutmisel ekstensiivselt kasutatavaks karjamaaks –arvati, et piisab kui pole kehtestatud madalmurususe nõue nagu

praegusel perioodil. Võiks soodustada niite kõrgust (nt 20 cm kõrgune niide) või reguleerida niitmise aega. Pakuti, et võiks kaaluda hekseldamise keelamist enne septembrit. Leiti, et rohumaade üle aasta hooldamise nõue peab kehtima ka mahedatele. Turvasmuldade rohumaade alla viimine – leiti, et oluline on silmas pidada veerežiimi nt märgalaid. Unustada ei tohiks loomapidajaid, kes juba praegu majandavad liigniisketele aladel ja peavad loomasööta sealt varuma. See võiks olla kollektiivne meede ja lisaks kehtida ka mahepõllumajandusele. Ka mesilaste korjealad võiksid kehtida mahepõllumajandusele.

4. Väikesed põllud

Põiline tõstatunud küsimused – kuidas defineerida väikest põldu, mis on piir, millest alates loeme väikseks põlluks, piirkonniti erinev. Vajab eelkõige kaardistamist. Leiti, et kõrvuti asetsevad väikesed põllud, mille vahel pole hekki või puude rida, ei täida eesmärki. Väikeste põldude tekitamise asemel on mõistlikum pigem vaheribade soodustamine. Probleemid on ka nõude kontrollimisega.

5. Õitsvate puude-põõsaste istutamine

Arvati, et võiks kaaluda lilleribade rajamist. KSM-is 25 m rohumaariba võiks asendada selliste elementidega. Pakuti, et õitsvate puude-põõsaste istutamine võiks olla üks osa maastikuelementidest.

6. Põllulinnud

Arvati, et kümne hektarilise põllu puhul on 0,02 ha räägusõbraliku niitmise puhul liialt väike pind ehk väljapakutud alampiir liialt väike. Lõokeste laikude puhul peaks toetama just ekstensiivset majandamist nende laikude ümber ning 4x4 m laiused lõokeste laigud ei täida eesmärki. Rohumaa üle aasta hooldamata jätmine – arvati, et võiks rakendada niidetavatele aladele; peaks olema võimalus ka mahedatele. Pakuti, et toetada võiks hõredamat külvi, rändlindude söödapõldusid, niisama jäetud haljasväetiskultuuri ning kaaluda hekseldamise keelamist.

7. Mesilaste korjealad

Arvati, et see ei peaks olema ainult KSM taotlejatele vaid kõigile, sealjuures mahedatele. Lubatud kaugus mesitarust võiks olla suurem (200 m asemel 1 km), kuid mesitarudega sidumine ei ole elurikkuse meede. Pakuti, et soodustada võiks taimede liigirikkust, sh kasutada liike, mis arvestaks looduslikke tolmendajaid (mitte ainult mesilasi).

Edasised tegevused

Esiialgu kavandatud järgmine töögrupi kohtumine 8. jaanuaril jääb ära ning töögrupp kohtub järgmine kord 30. jaanuaril 2020 Maaeluministeeriumis. Siis ootame igast organisatsioonist ühte esindajat.

Memo koostasid: Sandra Salom, Martti Mandel, Eike Lepmets, Siim Suure, Kaidi Jakobson ja Veronika Vallner-Kranich